

59 דג המכונה 'שור ים', אָסיר – אסור באכילה. וְסִימְנֵיהּ – וסימן לשני
60 דינים אלו, 'טָמֵא, טָהוֹר' – החמור, שהוא טמא ביבשה, טהור בים,
61 'טָהוֹר, טָמֵא' – השור, שהוא טהור ביבשה, טמא בים.
62 אָמַר רַב אֲשֵׁי, דג ששמו 'שִׁפְרָה נֹנְאָה', שָׂרִי – מותר באכילה. ודג
63 ששמו 'קִדְשׁ נֹנְאָה', אָסיר – אסור באכילה. וְסִימְנֵיהּ – וסימן לדבר,
64 'קִדְשׁ לַח' – סתם דבר קדוש, הרי הוא אסור, ואף דג זה ששמו
65 'קדש', אסור באכילה.
66 אִיבָא דְאָמְרֵי – יש שאמרו דין זה, דג ששמו 'קָבֵר נֹנְאָה', אָסיר
67 באכילה. וְסִימְנֵיהּ, קָבֵרֵי עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים, שהם טמאים, וכך דגים אלו
68 טמאים.
69 הגמרא מביאה מעשים בענין כשרות דגים: רַבִּי עֲקִיבָא אִיבָלַע
70 לְגִינְזָא – הזדמן למקום ששמו 'גינזא', אֵייתוּ לְקַמֵּיהּ הֵהוּא נֹנְאָה –
71 הביאו לפניו דג מסוים דְהוּהוּ דְמִי לְדַג טמא ששמו 'הַיְפוּשָׁא'. תְּפִייה
72 בְּדִיקוּלָא – הכניסו רבי עקיבא לתוך סל, ומתוך כך פירכס הדג
73 והתקלף עורו, הוּא בֵּיהּ קָלְפִי – ראה רבי עקיבא בדפנות הסל
74 קשקשים דקים, וְשָׂרִייה – והתירו באכילה.
75 רַב אֲשֵׁי אִיבָלַע לְעִיר ששמה 'טְמִדוּרָא', אֵייתוּ לְקַמֵּיהּ הֵהוּא נֹנְאָה
76 – הביאו לפניו דג מסוים, דְהוּהוּ דְמִי – שהיה דומה ל'צִלּוּפְהָא',
77 שהוא דג טמא. נְקִמֵיהּ לְהַרְדֵי יוֹמָא – החזיקו רב אשי מול השמש,
78 הוּא דְהוּהוּ בֵּיהּ צִימְחֵי – וראה שיש בו קשקשים דקים, וְשָׂרִייה –
79 והתירו.
80 רַב אֲשֵׁי אִיבָלַע לְהֵהוּא אֲתָרָא – למקום מסוים, אֵייתוּ לְקַמֵּיהּ נֹנְאָה
81 דְהוּי דְמִי לְשִׁפְרָנוּנָא – הביאו לפניו דג שהיה דומה לדג טהור ששמו
82 'שִׁפְרָנוּא'. תְּפִייה בְּמִשְׁכְּבֵי חוּרֵי – חיכך רב אשי את עורו של הדג
83 בספלים לבנים, ומתוך לבנינותו הוּא בֵּיהּ קָלְפִי – ראה שיש שם
84 קשקשים שחורים, וְשָׂרִייה – והתירו.
85 רַבֵּה בַר בַּר חֲנָה אִיבָלַע לְמַקּוֹם ששמו אֲקָרָא דְאֲנָמָא, קָרִיבוּ לֵיהּ
86 צְהַנְתָּא – הגישו לו לאכול סולתנית, שהוא דג טהור, כמו שהתבאר.
87 שְׁמַעִיהּ לְהֵהוּא נִבְרָא דְהוּהוּ קָרִי לֵיהּ 'בְּאֵמִי' – שמע רבה בר בר חנה
88 אדם אחד שמכנה את הדג 'באטי', שהוא שם דג טמא. אָמַר רַבֵּה בַר
89 בר חנה, אף שסולתנית הוא דג טהור, מְדַבְּקָא קָרִי לֵיהּ – מכך שהוא
90 קורא לו 'בְּאֵמִי', שְׁמַע מִינֵה דְבַר טָמֵא אֵיתִי בֵּיהּ – מוכח שמעורב
91 בו דבר טמא, לֹא אֲכַל מִינֵיהּ – ולא אכל מאותו דג. לְצַפְרָא עֵינֵי קָה
92 – בבוקר, התבונן במאכל שהגישו לו, אֲשַׁכַּח בֵּיהּ דְבַר טָמֵא – ומצא
93 שאכן מעורב בו דבר טמא, קָרִי אֲנַפְשִׁיהּ – קרא על עצמו את הפסוק
94 (משלי יב בא) 'לֹא יֹאנְדֵה לְצַדִּיק כָּל אֹנִן', ששמרו ה' שלא יארע לו דבר
95 תקלה של אבילת איסור.
96 שנינו במשנה בכלל מאכלי עכו"ם האסורים באכילה, וְהַקְוָרָטָא שֶׁל
97 חֵילְתִיתָא, כלומר, חתיכת פרי ששמו 'חילתית'.
98 מבארת הגמרא: מֵאֵי טַעְמָא – מדוע אסרו קורט של חילתית של
99 עובדי כוכבים, מִשּׁוּם דְמַפְסְקֵי לֵיהּ בְּסַבְּכָא – כיון שחוחכים אותו
100 בסכין שהשתמשו בו למאכלי טריפה, וְאֵף עַל גַּב דְאָמַר מַר, דבר
101 הַנּוֹתֵן טַעַם לְפָנָם, מוֹתֵר, ואף כיון שאין עובר לילה מעת
102 שהשתמשו בסכין למאכלי טריפה, נפגם הטעם הטרף שבסכין, מכל
103 מקום אֲנֵב חוֹרְפִיהּ דְחֵילְתִיתָא – מתוך חריפות החילתית, מְחַלְלֵא
104 לֵיהּ שְׁמֻנְוִיתָא – מתמתקת שמנונית הטרפה הדבוקה בסכין, וְהוּהוּ
105 לֵיהּ – והרי הוא פְּנוֹתָא טַעַם לְשַׁבְּתָא, שמשביח את טעם החילתית,
106 וְאָסִיר.
107 הגמרא מביאה מעשה בענין זה: עֲבָדֵיהּ – עבדו הכנעני דְרַבִּי לִוִּי,
108 הוּהוּ קָא מְזַבֵּין חֵילְתִיתָא – היה מוכר חילתיות. כִּי נָח נִפְשִׁיהּ דְרַבִּי
109 לִוִּי – כשנפטר רבי לוי, אָתוּ לְקַמֵּיהּ דְרַבִּי יוֹחָנָן – באו לפני רבי יוחנן,
110 אָמְרוּ לֵיהּ – שאלוהו, מַה לְמִזְבֵּין מִינֵיהּ – האם מותר להמשיך
111 ולקנות ממנו חילתיות, או לֹא. אָמַר לְהוּ רַבִּי יוֹחָנָן, עֲבָדוּ שֶׁל 'חֵבֵר'
112 – תלמיד חכם, הָרִי הוּא בְּחֵבֵר לַעֲנִין זֶה, ואפשר להאמינו שהוא
113 מוכר דברים כשרים.
114 מביאה הגמרא מעשה דומה: רַב הוּנָא בַר מְנוּמִי, זָבַן תְּבִילְתָא
115 מְאֻנְשֵׁי דְבִיתֵיהּ דְרַב עֲמֵרָם חֲסִידָא – קנה תכלת לציציתו מאשתו
116 של רב עמרם חסידא, ואחר כך הסתפק האם הוא יכול לסמוך עליה

1 מתרצת הגמרא: הָתָם, במוריס, יָדִיעַ מְשֻׁשׁוּ – ניכר היין ממש
2 במאכל, שהרי אוכלים את הרוטב, שעשוי גם מהיין, ולכן אסרו רבי
3 מאיר אפילו בהנאה, אבל הָתָם, בכבשין, לֹא יָדִיעַ מְשֻׁשׁוּ – אין היין
4 עצמו ניכר במאכל, שהרי אין אוכלים את הרוטב אלא את הירק
5 הכבוש בלבד, ומניחים אותו בתוך הרוטב רק כדי להתקיים.
6 שנינו במשנה בכלל מאכלי עכו"ם האסורים באכילה ומותרים
7 בהנאה, וְיִמְרִית מְרוּפָה וְצִיר שְׂאִין בֵּיהּ דְנָה וכו' וְהַחֵילֵק.
8 מבררת הגמרא: מֵאֵי – מה הוא המאכל המכונה 'חֵילֵק'. מבארת
9 הגמרא: אָמַר רַב נְחֵמָן בַּר אֲבָא, אָמַר רַב, זו סוֹלְתָנִית – מין דג
10 קטן טהור. וּמִפְנֵי מַה אָסוּרָה כשנמכרת על ידי עובד כוכבים, מִפְּנֵי
11 שְׁעָרְבוּנָה עוֹלָה עִמָּה – שמתערבת בה דגים טמאים הדומים לה
12 ועולים עמה מן הים, וקשה להבחין ביניהם, כיון שלשניהם אין עדיין
13 קשקשים.
14 אגב כך שהזכירה 'סולתנית', הגמרא מבארת את דינה: הָנוּ רַבְּנֵי, דג
15 שאין לו עֲבָשֵׁיו טַפִּיר וקשקשת, וְעֵתִיד לְגַדֵּל סִימְנִים אֵלּוּ לְאַחַר
16 זְמַן, כְּגוֹן הַסוֹלְתָנִית, וְהַעֲפִיז, הָרִי זֶה מוֹתֵר, שנאמר (דברים יד י) 'וְכַל
17 אֲשֶׁר אֵין לוֹ סַפִּיר וְקַשְׁקֶשֶׁת לֹא תֹאכְלוּ', ואת הלשון 'אין לו' יש
18 לדרוש כאילו נאמר 'עֵינֵי לו', כלומר תעֵינן עליו ותבדוק ותחקור,
19 שאם עתידים להיות לו סימנים אלו, אף שעתה אינם קיימים, טהור.
20 וכן דג שיש לו עֲבָשֵׁיו טַפִּיר וקשקשת, וְעֵתִיד לְהִשָּׂר אֹתָם מֵעַלְיוֹ
21 בְּשַׁעֲרֵיהּ מִן הַיָּם, כְּגוֹן מִינֵי דגים אלו, אֲקוּנָם, וְאֲפֻנָם,
22 כְּמִסְפָּסֵיהֶם, וְאֲכַפְסֵיהֶם, וְאֲוֹנָם, מוֹתֵר, שנאמר (ויקרא יא יב) 'כֹּל
23 אֲשֶׁר אֵין לוֹ סַפִּיר וְקַשְׁקֶשֶׁת בְּמֵימַי', ומלשון 'במים' דרשו חכמים
24 (ספרא שמיני פ"ג) שאף אם סימני טהרה אלו נמצאים בדג רק כשהוא
25 במים, וכשעולה ליבשה הם נושרים ממנו, טהור, ורק דג שאפילו
26 במים אין לו סימנים אלו, טמא.
27 הגמרא מביאה מיני דגים המותרים אף שאין ניכרים בהם סימני
28 הטהרה: אֲכָרִיז – הכריז רַבִּי אֲבָהוּ בְּעִיר קִיסְרֵי, קִיְרָבִי – שומן של
29 דָּגִים, וְעוֹפְרָן – וביצים של דגים, נִיקְחִין מִכָּל אָדָם, אף שלא ניכר
30 עליהם אם באו מדגים טהורים או טמאים, כיון שחִוְקְתָן שְׂאִינָן בְּאֵם
31 אֵלּא מְמַקּוֹם ששמו פְּלוּסָא, וכן ממקום ששמו אֲסַפְּמֵא, ובמקומות
32 אלו אין מצויים דגים טמאים.
33 כִּי הָא – כמו דין זה, דְאָמַר אֲבִי, הָאֵי צְהַנְתָּא דְבַב נִהְרָא – דגי
34 סולתנית שבנהר ששמו 'בב', שָׂרִיָא – מותרים באכילה, ואין חוששים
35 שהתערבו בהם דגים טמאים.
36 מבררת הגמרא: מֵאֵי טַעְמָא – מה טעמו של אביי שהתיר דגי
37 סולתנית שבאותו נהר. אֵילְמָא – אם נאמר שטעמו הוא מִשּׁוּם
38 דְרִדְפֵי מֵאֵי – שהמים זורמים שם בחוזק, וְהָאֵי דְג טָמֵא – ודג טמא
39 זה, שדרכו להתערב עם הסולתנית, בִּינָן דְלִית לֵיהּ – שאין לו חוץ
40 הַשְּׂדֵרָה גָבוּ, כמו כל הדגים הטמאים שאין להם חוץ שדרה,
41 בְּדוּבְתָא דְרִדְפֵי מֵאֵי לֹא מְצִי קָאֵי – אינו יכול להתקיים בנהר
42 שהמים זורמים בו בחוזק, וְהִי לֹא יִתְכַן לוֹמַר כֵּן, דְהָא קָא חוּיָנָן
43 דְקָאֵי – שהרי אין רואים שדגים טמאים מתקיימים אף בנהרות
44 שזורמים בחוזק. מנסה הגמרא לבאר באופן אחר: אֵלּא טַעְמָא שֶׁל
45 אביי הוא מִשּׁוּם דְמְלִיחֵי מֵאֵי – שמי נהר 'בב' הם מלוחים, וְהָאֵי דְג
46 טָמֵא, בִּינָן דְלִית לֵיהּ קָלְפִי – כיון שאין לו קשקשים, בְּדוּבְתָא
47 דְמְלִיחֵי מֵאֵי לֹא מְצִי קָאֵי – אינו יכול להתקיים במים מלוחים. דוחה
48 הגמרא: וְהָא קְחוּיָנָן דְקָאֵי – והרי אנו רואים שדגים אלו מתקיימים
49 אף במים מלוחים.
50 מבארת הגמרא: אֵלּא טַעְמָא שֶׁל אביי הוא מִשּׁוּם דְלֹא מְרַבָּה מִינָא
51 דְג טָמֵא – שקשקשת אותו נהר אינה מגדלת דגים טמאים, כלומר,
52 אין דגים טמאים מתרבים שם.
53 הגמרא מבארת שדין זה אינו נוהג עתה: אָמַר רַבִּינָא, הָאֵי דִינָא –
54 בזמנינו, דְקָא שְׂפָכֵי בֵּיהּ – שנשפכים לתוך נהר 'בב' הָרַח גּוֹזֵן וְנִהַר
55 גְּמִדָא, אָסִירֵי – אסורים דגי הסולתנית שבו, כיון שיש חשש
56 שהתערבו בהם דגים טמאים שבאו מנהר גוזא וגמרא.
57 הגמרא מביאה את דיניהם של דגים נוספים: אָמַר אֲבִי, הָאֵי חֲמָרָא
58 דְיִמָא – דג המכונה 'חמור ים', שָׂרִי – מותר באכילה. תוֹרָא דְיִמָא –

1 שאכן זו תכלת, או שעליו לחשוש שזהו קלא אילן, הדומה במראהו
 2 לתכלת והרמאים מוכרים אותו כתכלת. אָתָּא לְקַמְיָה דְרַב יוֹסֵף –
 3 בא לפני רב יוסף ושאלו, לֹא הָוָה בְּיַדִּיהָ – לא ידע רב יוסף מה
 4 להשיב לו. פָּגַע בִּיהָ – פגש את רב הונא הֵנָּן תִּיָּטָא –[החייט] אָמַר
 5 לִיהָ, יוֹסֵף עֲנִיָּא מָנָא לִיהָ – רב יוסף העני, מנין לו לידע דין זה, בְּיַדִּי
 6 הָוָה עוֹבְדָא – איתי היה מעשה דומה, דְּזִבְעִי תִּבְלִיתָא מֵאֲנָשִׁי
 7 דְּבִיתֵיהָ דְרַבְנָנָא – שקניתי תכלת מאשתו של רבנא, אַחֲוָה – אחיו
 8 דְרַבִּי חֵיִיא בַר אָבָא, והסתפקתי אם אפשר לסמוך עליה, וְאֵתָּאִי
 9 לְקַמְיָה דְרַב מֵתָנָא – והלכתי לפני רב מתנא לשואלו, לֹא הָוָה בְּיַדִּיהָ
 10 – ולא ידע תשובה, אָתָּאִי לְקַמְיָה – הלכתי לפניו דְרַב יְהוּדָה
 11 מֵהֲרֹזְנִיא לְשׂוֹאֵלוּ, אָמַר לִי, נִפְלְתָ לִיד – עתה נפלת לידי, שאתה
 12 זקוק לי, שאני יודע תשובה לשאלתך, הָבִי אָמַר שְׂמוֹנָא, אֵשֶׁת
 13 חֵבֵר, חֵרִי הִיא בְּחֵבֵר, ואפשר לסמוך עליה.

14 הגמרא מסייעת לדינים אלו מברייתא: (תִּנְיָנָא לְהָא) דְתַנּוּ רַבִּנּוּ
 15 בְּבֵרִיתָא, אֵשֶׁת חֵבֵר חֵרִי הִיא בְּחֵבֵר, וְכֵן עֲבָדוּ שֶׁל חֵבֵר חֵרִי הוּא
 16 בְּחֵבֵר. אומרת הברייתא דין נוסף, חֵבֵר שְׂמֵת, אֵשֶׁתוּ וּבְנֵי וּבְנֵי בֵיתוּ
 17 חֵרִי הֵן נִשְׂאָרִים בְּחֻקְתָּן שֶׁהֵם נִאֲמָנִים, כפי שהיו בחייו, עַד שֶׁיִּשְׁחָדּוּ
 18 – עד שתערור סיבה לחשוד בהם. וְכֵן חֲצֵר קְבֹעָה שִׁדּוּעַ שְׂמוּבְרִין
 19 בַּה תִּבְלִית, חֵרִי (הֵן בְּחֻקְתָּן) [היא בְּחֻקְתָּהּ] ואין חוששים שימכרו
 20 קלא אילן, עַד שֶׁתִּפְסַל – שיתברר שמכרו בה 'קלא אילן' בתורת
 21 תכלת.

22 הגמרא מביאה ברייתא נוספת בענין זה: תַּנּוּ רַבִּנּוּ בְּתוֹסַפְתָּא (ומאי פ"ב
 23 ח"ב), אֵשֶׁת עִם הָאָרֶץ שֶׁהִתְאֲלַמְנָה או התגרשה וְנִשְׂאָת לְחֵבֵר, וְכֵן

24 בֵּיתוּ שֶׁל עִם הָאָרֶץ שֶׁנִּשְׂאָת לְחֵבֵר, וְכֵן עֲבָדוּ הַכְּנַעֲנִי שֶׁל עִם הָאָרֶץ
 25 שֶׁנִּשְׂמְטָר לְחֵבֵר, בּוֹלֵן צְרִיבִין לְקַבֵּל עַל עַצְמָם דְּבָרֵי חֲבֵרוֹת, כְּלוּמַר,
 26 כדי שתזדה להם נאמנות כשל חבר צריכים הם לקבל על עצמם
 27 לנהוג בכל הענינים כמו החברים, כגון לאכול בטהרה ולעשר
 28 פירותיהם. אָבָל אֵשֶׁת חֵבֵר שֶׁהִתְאֲלַמְנָה או התגרשה וְנִשְׂאָת לְעִם
 29 הָאָרֶץ, וְכֵן בֵּיתוּ שֶׁל חֵבֵר שֶׁנִּשְׂאָת לְעִם הָאָרֶץ, וְכֵן עֲבָדוּ שֶׁל חֵבֵר
 30 שֶׁנִּשְׂמְטָר לְעִם הָאָרֶץ, הֵרִי הֵם נִשְׂאָרִים בְּנִאֲמֻנָתָם, וְאֵם חֹזֵר לַתַּחַת
 31 יד חבר, אֵינָן צְרִיבִין לְקַבֵּל דְּבָרֵי חֲבֵרוֹת לְבִתְחִלָּה – לחזור ולקבל
 32 על עצמם לנהוג כחברים, כיון שכבר הוחזקו בכשרות כשהיו ברשות
 33 החבר, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, כיון שנכנסו לרשות עם
 34 הארץ, אָף הֵן צְרִיבִין לְקַבֵּל עַל עַצְמָם דְּבָרֵי חֲבֵרוֹת לְבִתְחִלָּה. וְכֵן
 35 הָיָה רַבִּי שְׂמַעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אָמַר, מַעֲשֵׂה פֹאשָׁה אֶחָת שֶׁנִּשְׂאָת
 36 לְחֵבֵר, וְחִיתָה קוֹשֶׁרֶת לוֹ תִּפְלִין עַל יָדָהּ, וְאֵחָד כֵּךְ נִשְׂאָת לְמוֹבָס,
 37 וְחִיתָה קוֹשֶׁרֶת לוֹ קֶשֶׁרִי מוֹבָס – חותמות של מוכסים עַל יָדוּ –
 38 בשבילו, וּמוֹכַח שֶׁאֵף אֶשֶׁת חֵבֵר אֵינָה בְּחֻקְתָּ כְּשֵׁרוֹת אֲלֵא כְּשֵׁהִיא
 39 בְּרִשׁוּתָהּ, אֲבָל אִם חֹזֵר וְנִישְׂאָה לְעִם הָאָרֶץ, אֵין לְהֵאֲמִינָה.

40 הגמרא דנה בדברים הנשלחים ביד עובד כוכבים, כמה סימנים יש
 41 לתת בהם, כדי שידעו שהם כשרים: אָמַר רַב, דְּבָרִים שֶׁסִּימָנָם הוּא
 42 'חֲבִי"ת', אָסוּר לְשׂוֹלְחָם מִמְּקוֹם לְמִקוֹם בְּחֻזָּתָם אַחַד בְּלִבָּד, אֲלֵא יֵשׁ
 43 צוּרָךְ בְּשֵׁנֵי חֻזְמוֹתָ. אֲבָל דְּבָרִים שֶׁסִּימָנָם הוּא 'חֲמוֹס' ג', מוֹהֲרָה
 44 לְשׂוֹלְחָם בְּחֻזָּתָם אַחַד, וְאִפְשָׁר לְסַמּוֹךְ עֲלֵיהֶם שֶׁלֹּא הוּחַלְפוּ.

45 מְבֹאֲרָת הַגְּמָרָא אֶת הַסִּימָנִים: חֲבִי"ת הֵינָּה חֶלֶב, בְּשָׂרָה, יָיִן, תִּבְלִית,
 46 שְׁנִשְׁלָחִים עַל יָדֵי עוֹבֵד כּוֹכְבִים,

59 משגך ליה מפאי דאביל משגך ליה – וכשבעל הבית שולח מתנה
 60 לחבירו, הרי הוא שולח לו מהדברים שהוא אוכל בעצמו.
 61 שנינו במשנה: 'מלח סלקונדרית'.
 62 מבאר הגמרא: מאי מלח סלקונדרית. אמר רב יהודה, אמר
 63 שמואל, זהו מלח שקל סלקונדרי – אופי הפת שבעיר רומי אוכלין
 64 אותה.
 65 תנו רבנן, מלח סלקונדרית שחורה, אסורה. אבל לבנה, מותרת,
 66 דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר, לבנה אסורה, ושחורה מותרת.
 67 רבי יהודה פן נמליאל משום רבי חנינא פן נמליאל אומר, זו וזו
 68 – שחורה ולבנה, אסורה.
 69 מבאר הגמרא את הברייתא: אמר רבא בר רב תנא, אמר רבי
 70 יוחנן, לדברי האומר שלבנה אסורה, היינו כיון שקורבי דגים לבנים
 71 טמאים מעורבין בה. ולדברי האומר ששחורה אסורה, היינו כיון
 72 שקורבי דגים שחורים טמאים מעורבין בה. ולדברי האומר זו וזו
 73 – שחורה ולבנה אסורה, זה וזה מעורבין בה – יש בה קרבי דגים
 74 טמאים שחורים ולבנים.
 75 הגמרא מביאה טעם נוסף לאיסור מלח סלקונדרית: אמר רבי אבהו
 76 משום רבי חנינא פן נמליאל, וכן אהד הנה בשכונתנו, שהיה
 77 מחליק פניה של מלח סלקונדרית בשומן חזיר.
 78 שנינו במשנה: 'הרי אלו (כל מאכלי הגוי ששינון) אסורים, ואין
 79 איסורן איסור הנאה'.
 80 שואלת הגמרא: למעוטי מאי – מה באה המשנה למעט בלשון זו,
 81 והרי כבר בתחילת המשנה נאמר זאלו דברים של עובדי כוכבים
 82 אסורין, ואין איסורן איסור הנאה. משיבה הגמרא: לדעת חזקיה
 83 (לעיל לה) היינו למעוטי בידוע – למעט כבשים שידוע שנתנים בהם
 84 יין או חומץ, שהם אסורים אפילו בהנאה. ולרבי יוחנן המתיר כבשים
 85 אלו בהנאה, באה המשנה למעוטי מוריים ונבינת בית אונייקי,
 86 שהם אסורים אפילו בהנאה, וסתמא פרבי מאיר – וסתמה בזה
 87 המשנה כשיטת רבי מאיר, האוסר דברים אלו בהנאה, כמבואר לעיל
 88 (כט).

משנה

89 המשנה הקודמת (לה) מנתה את המאכלים של גוים שאסורים
 90 לישראל באכילה, משנתנו מונה את המותרים באכילה: ואלו
 91 דברים שנלקחים מגוי ומותרין באכילה, חלב בהמה כשירה שחלב
 92 עזבד פוכבים, ובתנאי שישאל רואהו שלא עירב בו חלב בהמה
 93 טמאה, והדבש שעשאו גוי מותר באכילה. והדבש דבשיות – אשכולות
 94 של ענבים, אף על פי שפנפין מין מן הענבים, אין בהן – ביין
 95 הנוסף משום הכשר משקה, כלומר אין הוא מכשיר את האשכול
 96 ושאר אוכלים, לקבלת טמאה. ובכשין שאין דרבן לתת לתוכן יין
 97 וחומץ, מותר לקחתם מגוי, ולא גזרו עליהם חכמים שלא לקחתם
 98 שמה יבואו לקנות מהם כבשים שדרכם לתת לתוכם יין וחומץ.
 99 ומרית – (מין דג קטן מלוח) שאינה טרופה – שאינה מרוסקת לגמרי
 100 ונשארו חתיכות דג שלימות שניתן לבדוק על ידן אם היא ממין כשר.
 101 וציר – רוטב של דגים שיש בה דגה, כלומר דג קטן טמא הנקרא
 102 כילביט, כמבואר לעיל במשנה (לה), שהמצאותו ברוטב מעידה על
 103 כשרותו.
 104 ועלה של צמח החילתית, שאין הדרך לחתוך את העלה בסכין.
 105 ויתר גלסקאות – זיתים הנתונים בתוך כלי עגול כעין עוגה,
 106 המגולגלין – שהתחממו והתרככו, ובגמרא (ס) יבואר מה החידוש
 107 בדבר. רבי יוסי אומר, זיתים השלחין של גוי, אסורין באכילה,
 108 ובגמרא (ס) יבואר באילו זיתים מדובר.
 109 החנבים הנאים מן הפלולה – חנוני גוי המוכר חגבים מתוך הסל
 110 שלפניו, אסורין באכילה, משום שהגוי מזלזל עליהם, יין, אולם
 111 החגבים הנאים מן ההפתק – שהגוי מוכרם מהאוצר של חגבים
 112 מלוחים, מותרין באכילה, לפי שאין הגוי מזלזל עליהם, יין, עד שיהיו
 113 מונחים לפניו כדי למוכרם.
 114 וכן הדין לענין תרומה, שאין לקנות פירות מכהן, כשהוא מוכרם
 115

1 אסורין בחותם אהד, כיון שבשר כשר ותכלת עולים ביוקר, וכדאי
 2 לעובד כוכבים לטרוח לזייף את החותם ולהחליפם בבשר טרף וקלא
 3 אילן, ולמכור את הבשר הכשר והתכלת, וכן על היין הוא חשוד
 4 שינסכו, כיון שחביב עליהם הניסוך. אבל הדברים שסימנם הוא
 5 'מפגי', שהם פרי ששמו חילתית, מוריים – קרבי דגים, פת, נבינה,
 6 כיון שאין דמיהם יקרים אין חוששים שיטרח הגוי לזייף את החותם
 7 ולהחליפם, ומותרין בחותם אהד.
 8 מבאר הגמרא: פת שנשלחת ביד עובד כוכבים, למאי נחוש לה –
 9 מה החשש בה, שמחמת כן נצריך יותר מחותם אחד, אי משום
 10 איחלופי – אם מחשש שיחליף את הפת של ישראל בפת עכו"ם,
 11 קריא פתמיא מידע ידע – אם יחליף פת קרה בפת חמה, הרי
 12 יהיה הדבר ניכר. דחיפי גדשערי – ואם יחליף פת של חיתין בפת של
 13 שעורים, שדמיה פחותים, נמי מידע ידע – גם זה יהיה ניכר. אי פי
 14 הדדי – אם יחליף את הפת בפת אחרת הדומה לה לגמרי, פיון
 15 דאיפא – (ישו) חותם אהד, לא מרה ומזיף, כיון שאין לו רוח
 16 בדבר.
 17 מקשה הגמרא: ולדעת רב, מאי שנא – במה שונה דינה של נבינה,
 18 שדי לה בחותם אחד, הרי זהו כיון דלא מרה ומזיף – שאין דמיה
 19 יקרים ואין העובד כוכבים טרוח לזייף אפילו חותם אחד שיש עליה,
 20 אם כן חלב גמי – גם בחלב נאמר דלא מרה ומזיף, ומדוע הצריך
 21 רב שני חותמות.
 22 מתרצת הגמרא: אמר רב פהנא, אכן אין זו כוונת רב, והרמו של
 23 האות ח"ת אינו חלב, אלא אפיך – הוצא את החלב מהדברים
 24 שצריכים שני חותמות, ועייל – והכנס לכלל הדברים החתיבת דג'
 25 שאין בה סימן, שכיון שדמיה יקרים, יש חשש שהעובד כוכבים
 26 יחליף אותה.
 27 שואלת הגמרא: היינו בפשר, כלומר, מה החילוק בין בשר לדג, וכיון
 28 שהזכר בשר, כלול בזה גם דינו של הדג, ואם כן לא מסתבר שהאות
 29 ח"ת רומזת על החתיכת דג. משיבה הגמרא: תרי גווי בשר – מנה רב
 30 שני מיני בשר, בשר בהמה ובשר דג, להשמיענו ששניהם צריכים שני
 31 חותמות.
 32 הגמרא מביאה את הסימנים שנתן שמואל בדינים אלו: ושמואל
 33 אומר, הדברים שסימנם הוא 'כ"ת', אסור בחותם אהד, אלא
 34 צריכים שני חותמות. דברים שסימנם הוא 'מח"ג', מותר בחותם
 35 אהד. מבאר הגמרא: 'כ"ת' הוא סימן לפשר, יין והתכלת, שהם
 36 אסורין בחותם אהד, והשמיט שמואל את האות ח"ת הרומזת
 37 לחתיכת דג. 'מח"ג' הוא סימן למוריים, חילתית ונבינה, שהם
 38 מותרין בחותם אהד, והשמיט שמואל את האות פ"א הרומזת
 39 לפת. מסימת הגמרא: לשמואל, לא החזירה לחתיכת דג שאין בה
 40 סימן, כיון דהיינו בשר – שחתיכת דג כלולה ב'בשר', שכבר התבאר
 41 שצריך שני חותמות, ותרי גווי בשר לא אמרינן – אין אומרים
 42 שבשר בהמה ובשר דג הם שני מינים שונים, שמחמת כן יש צורך
 43 בשני סימנים, אלא שניהם כלולים בסימן אחד, בלשון 'בשר'.
 44 הגמרא מביאה ברייתא שבטוריא החמירו יותר לגבי מאכלים
 45 מסוימים: תנו רבנן, אין לוקחין דברים שסימנם 'מ"ח מח"ג'
 46 בסוריא, והיינו לא יין, ולא מוריים – קרבי דגים, ולא חלב, ולא
 47 מלח סלקונדרית, ולא חילתית – מין פרי חרף, ולא נבינה, אלא
 48 מן המומחה – מאדם שהוזק בכשרות, כיון שבטוריא אף היהודים
 49 שמקפידים לאכול רק דברים כשרים, אינם מקפידים על איסור לפני
 50 עור, ומוכרים מאכלים אלו שנקנו מעובדי כוכבים ואסורים באכילה.
 51 מסימת הברייתא: ובלן – וכל המאכלים הללו, אם נתארח אצל
 52 בעל הבית, מותר לו לאכול, כיון שהם לעצמם מקפידים שלא
 53 לאכול ממאכלי עכו"ם אלו.
 54 אומרת הגמרא: הדין האחרון שבברייתא, מסייע ליה לרבי יהושע
 55 בן לוי, דאמר רבי יהושע בן לוי, אדם הנמצא בטוריא, ושגר
 56 – (שלח) לו בעל הבית במתנה מאכלים אלו לביתו, מותר. מאי
 57 טעמא – ומה הטעם בכך, כיון שבעל הבית עצמו לא שביק היתרא
 58 ואכל אסורא – לא יניח מלאכול דבר היתר ויאכל דבר איסור, וכי

שבת קודש י"ז תשרי ה'תשע"א

זמני דיני אבלות

אף שעצם האבלות חלה מיד בעת המיתה, אין לחייבו בהנהגת דיני האבלות קודם הקבורה, שהרי האונן פטור מכל המצוות ובכלל זה מדיני האבלות. ואילו איסור אכילת קדשים אינו מכלל דיני האבלות המוטלים על האבל אלא הוא נובע מקדושת הקדשים, וכיון שבמצויאות הוא אבל כבר משעת המיתה, לכן נאסר כבר אז באכילת הקדשים. ומכאן נובע גם החילוק ההפוך לענין אכילת בשר ושתיית יין:

כיוון שלפני הקבורה אין האבל נוהג דיני אבלות, חז"ל חייבו אותו לפחות להראות מעט אבלות בכך שלא ינהג עידון בעצמו ויימנע מבשר ויין אך לאחר הקבורה שכבר חייב בדיני אבלות, לא הוסיפו עליו גם איסור בבשר ויין.

(ראב"ן ה"א)

הלכות ביאת מקדש פרק ב, הלכה ט: **אִי זָהוּ אוֹנָן? זָה שָׁמַת לוֹ מֵת... כִּיּוֹם הַמִּיתָה בְּלֶבֶד - הוּא הַתְּקָרָא אוֹנָן דִּין תּוֹרָה.** מדברי הרמב"ם נראה כי לגבי איסור אכילת קדשים אין הבדל בין קודם הקבורה לאחריה. מאידך, איסורו של אונן באכילת בשר ושתיית יין נוהג רק עד הקבורה (הל' אבל פ"ד ה"ח). ויש לעיין: מה טעם החילוק? יתר על כן: שאר איסורי אבלות, כמלאכה ורחיצה, מתחילים לאחר הקבורה, והרי לדעת הרמב"ם (שם פ"א ה"א) גם איסורים אלו הם מהתורה, ונלמדים מאותו הפסוק המלמד על איסור אכילת קדשים ("ואכלתי חטאת היום היטב בעיני ה'"), ומאחר ולענין איסור אכילת קדשים אין חילוק בין קודם הקבורה לאחריה מהיכן נובע החילוק בשאר דיני האבלות?
ויש לבאר:

המשך ביאור למס' עבודה זרה ליום רביעי עמ' ב

מסל שלפניו, שמא מעורב בהם תרומה, אולם קונים ממנו פירות כשהוא מוכרם במקום האוצר שלהם. ובגמרא (מ) יבואר באיזה כהן מדובר.

גמרא

שנינו במשנה שמותר לקנות חלב אצל גוי אם ישראל רואהו חולב: **תְּנִינָא לְהָא דְתַנּוּ רַבִּנּוּן - שְׁנִינּוּ בְּמִשְׁנֵינוּ כְּדַבְרֵי הַבְּרִייתָא, יוֹשֵׁב וְיִשְׂרָאֵל בְּצַד עֲדָרוֹ שָׁל עוֹבֵד בּוֹכְבִים אִפִּילוּ שְׁאִינוּ רוֹאֵה אֶת הַגּוֹי, וְעוֹבֵד בּוֹכְבִים חוֹלֵב לוֹ וּמְבִיא לוֹ, וּמוֹתֵר לְיִשְׂרָאֵל לְשִׁתּוֹת הַחֶלֶב וְאִינוּ חוֹשֵׁשׁ שְׁמָא עֵירֵב בּוֹ הַגּוֹי חֶלֶב בְּהִמָּה טַמְאָה.** שואלת הגמרא: הֲיָכִי דְמִי, אִי דְלִיכָא - אם אין דָּבָר טַמְאָה - בהמה טמאה בְּעֲדָרוֹ של הגוי, פְּשִׁיטָא שהחלב מותר, שהרי מהיכן יקח חלב טמא לערבו. וְאִי דְאִיכָא (יש) דָּבָר טַמְאָה בְּעֲדָרוֹ, אִמְרֵי - מדוע מותר החלב, הלא אינו רואה את החליבה ויתכן שהגוי עירב חלב מהבהמה הטמאה.

מיישבת הגמרא: **לְעוֹלָם דְּאִיכָא דָּבָר טַמְאָה בְּעֲדָרוֹ, וְכִי קָאִי חַוֵּי לִיהּ - וכאשר הישראל עומד בצד העדר הוא רואה את מעשי הגוי, וְכִי יִתִּיב לֹא חַוֵּי לִיהּ - וכאשר הישראל יושב אינו רואהו, מְהוּ דְּתִימָא - שמא תאמר בִּיּוֹן דְּתִיב לֹא חַוֵּי לִיהּ - שכאשר הוא יושב אינו יכול לראותו, נִחוּשׁ דְּלִמָּא מִיִּיתֵי - נחשוש שמא יביא הגוי חלב טמא וּמְעַרֵב בִּיהּ - ויערב בתוך החלב הכשר, קָא מְשַׁמְעֵ לָן - השמיענו התנא שהחלב מותר ואין חוששים לכך, בִּיּוֹן דְּכִי קָאִי - שכאשר יעמוד הישראל ממקומו חַוֵּי לִיהּ - יראה את הגוי במעשיו, אִירְתוּתֵי מִיִּרְתָּת - מפחד הגוי וְלֹא מִיְעָרֵב בִּיהּ שׁוּם דְּבַר טַמְאָה.**

שנינו במשנה: **וְהִדְבֵּשׁ. הַגְּמָרָא מְבָאֵרְתָּ אֶת הַטַּעַם שֶׁהַדְּבֵשׁ מוֹתֵר: דְּבֵשׁ, לְמַאי נִחוּשׁ לֵהּ - משום איזה חשש יש לאוסרו, אִי מְשׁוּם חֶשֶׁשׁ אִיעֲרוּבֵי - שהגוי עירב בו יין נסך, אין לחשוש לכך, מִכִּיּוֹן שְׁבִתוּסַפְתָּ יוֹן, מִיִּסְרָא קָרִי - מסריח ומבאיש הדבש. אִי מְשׁוּם חֶשֶׁשׁ שֶׁל בִּישׁוּלֵי עוֹבְדֵי בּוֹכְבִים, שְׁלֹאֲחַר שְׂרָדָה אֶת חֲלוֹת הַדְּבֵשׁ מִהַכוּוֹרֵת בִּישְׁלָם וְהִתִּיכִם הַגּוֹי בְּכַדִּי לְהַפְרִיד אֶת הַדְּבֵשׁ מִהַדוּגָה, גַּם מִחֲמַת זֶה אֵין לְאֶסוּר, שֶׁהֲרִי הַדְּבֵשׁ הֵינּוּ מֵאֲבָל הַנְּאָאָלָל כְּמוֹ שֶׁהוּא חַי, וְלֹא גִזְרוּ חַכְמֵי עַל בִּישׁוּלָו. וְאִי מְשׁוּם חֶשֶׁשׁ שֶׁל גִּיעוּלֵי עוֹבְדֵי בּוֹכְבִים - טַעַם מֵאֲבָלוֹת אֶסְרוֹת**

הבלוע בתוך כלי הגוי, העלול להפלט בבישול לתוך הדבש, גם לכך אין לחוש, שהרי טעם זה נותן טַעַם לְפָנֵים הוּא - פוגם וגורע את טעם הדבש, וּמוֹתֵר לְאוֹכְלוֹ. שנינו במשנה: **וְהִדְבֵּדְרֵינִיּוֹת (אשכולות ענבים) אִף עַל פִּי שְׁמִנְטָפוֹת יִין אִין בְּהֵן מְשׁוּם הַכֶּשֶׁר מְשַׁקָּה לְעִנֵּין קִבְּלַת טוּמְאָה. מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: וְרַמְיָנְהוּ, הַבּוֹצֵר עֲנָבִים כְּדִי לְקַחְתֶּם לֶגֶת - מקום דריכת הענבים לשם עשיית יין, והרגילות היא שהענבים נמעכים מעט ויוצא מהם יין שהוא אחד משבעת המשקים המכשירים אוכלים לקבלת טומאה, שְׁמָאֵי אוֹמְרֵי, כֵּל מַה שְׁנֹטֵף עֲלָיו מִן הַמְּשַׁקָּה הוֹכֵשֶׁר לְקַבֵּל טוּמְאָה, מִכִּיּוֹן שֶׁבְּכוּוֹנָתוֹ לְאַחֵר מִכֵּן לְסַחֲוֹט אֶת הָעֲנָבִים, נוֹחַ לוֹ בִּיצִיאַת הַמְּשַׁקָּה מִזֶּה. הֲלֵל אוֹמְרֵי, לֹא הוֹכֵשֶׁר לְקַבֵּל טוּמְאָה, כִּיּוֹן שֶׁמִּנְיַח הַאֲשָׁכוֹלוֹת בְּקוֹפּוֹת קְלוּעוֹת וְכֵל הַמְּשַׁקָּה נִשְׁפָּךְ עַל הַקְּרָקַע, אֵין דַּעְתּוֹ נוֹחָה בְּמְשַׁקָּה הַיּוֹצֵא מִזֶּה. עַל סְבָרָא זֶה שֶׁל הֵלל טַעַם שְׁמָאֵי שְׁאֵנֵם הַמִּיץ שֶׁל הָעֲנָבִים הוֹלֵךְ לְאִיבוֹד, מִכֵּל מִקוֹם יֵשׁ לְגוֹזֵר שֶׁהָעֲנָבִים יוֹכְשֵׁרוּ לְקַבְּלַת טוּמְאָה, שְׁמָא יִבְצוֹר אֶת הָעֲנָבִים בְּקוֹפּוֹת אֶסְמוֹת שְׁאֵין הַמְּשַׁקָּה יוֹצֵא מִזֶּה, וּבִאֻפֵּן זֶה וְדֹאֵי חֲפֵץ בִּיצִיאַת הַמְּשַׁקָּה, וְאִזְדִּי לִיהּ - והודה לו הֲלֵל לְגִזְרַת שְׁמָאֵי. נִמְצָא שֶׁלְכַל הַדְּעוֹת מְשַׁקָּה הַזֶּה מִן הָעֲנָבִים מְכַשְׂרִים לְקַבֵּל טוּמְאָה, וְאֵם כֵּן מְדוּעַ נִאֲמַר בְּמִשְׁנֵה שְׁאֵין בְּהֵם מְשׁוּם הַכֶּשֶׁר מְשַׁקָּה. מתרצת הגמרא: הֵתֵם בְּרִייתָא שֶׁל שְׁמָאֵי וְהֵלל, קָא בְּעֵי לִיהּ לְמִשְׁקָה - הַבּוֹצֵר צִרִיךְ לְעֲנָבִים כְּדִי לְעַשׂוֹת מִזֶּה יִין, וְלִכֵּן גַּם אֵם הוּא בּוֹצֵר בְּקוֹפּוֹת קְלוּעוֹת, יֵשׁ מִקוֹם לְגוֹזֵר שְׁמָא יִבְצוֹר בְּקוֹפּוֹת אֶסְמוֹת, הֲכָא - כאן במשנה, לֹא קָא בְּעֵי לִיהּ לְמִשְׁקָה - הוּא אֵינוֹ צִרִיךְ לְעֲנָבִים לְשֵׁם עֲשִׂיַת מְשַׁקָּה מִזֶּה אֲלֵא לְאֲכִילָהּ, וְאֵינוֹ רוֹצֵה כֵּלל שִׁיחֲטוּ, וְלִכֵּן אֵין הַמְּשַׁקָּה מְכַשֵּׁר אֶת הָעֲנָבִים לְקַבְּלַת טוּמְאָה. שנינו במשנה: **וְקָרִית שְׁאִינָה טְרוּפָתָה. תְּנִי רַבִּנּוּן בְּרִייתָא, אִיזוּ הִיא 'קָרִית שְׁאִינָה טְרוּפָתָה' שֶׁהִתִּירָהּ הַמְּשַׁנֵּה, כֵּל שְׂרָאֵשׁ וְשִׁדְרָהּ נִיכָר בְּכֵל דָּג וְדָג, וְאֵין צוֹרֵךְ שִׁיהִי הַדְּגִים שְׁלֵמִים. וּבִאֻפֵּן זֶה אֵין חֶשֶׁשׁ שֶׁנִּתְעַרַב בּוֹ דָּג טַמְאָה, לְפִי שְׁדִיגִים טַמְאִים רֹאשֵׁם חָד וְאֵין לָהֶם חוֹט שְׂרָדָה. וְאִיזוּ 'צִיר שְׁיֵשׁ בַּה דְּנָה', כְּלוּמַר אִיזוּ דָּג הַיִּמְצָאוֹת בְּצִיר מִתִּירָה אֹתוֹ בְּאֲכִילָהּ, כֵּל שְׁפִילְבִּיּוֹת (מִין דָּג טַמְאָה) אֲחַת אוֹ שְׁתֵּי בִּלְבִיּוֹת****